

K42474

Joonistus metoodika

II. va

K. Org.

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K42474

Joonistamismetoodika ajalugu.

Joonistamist õpetati juba vanas Kreekas, kus kasutati metallist teravikuga tahvlitele mõned sündmused ja maaliti siluette vaaridele. Keskajal oli kunst kiriku-teenistuses ja õpetust selle omandamiseks andi kloostris. Hiljem läis see elmalisele elu teenistusse ja nii tekkisid mitmed kunstikoolid (näit.: Prantsusmaal). Esimesed, kes joonistamist, kui kasvatustliku tähtsusega õppeainet, propageerisid, olid Comenius, Pestalozzi, Fröbel ja Rousseau. Ja nii, Pestalozzi mõjul, hakati 19. sajandil joonistamist õppeainena koolides õppima. Õppeviis oli geomeetiline s.o. joonistati reudeelisele paberile ja joonistati tabelite järel — silma ei eelistud. Väikestele lastele oli aja reijetus vähese märgituse punktivirga ja lapsel ei jäänud meel üle, kui seda ainult

üle vedada. Teda joonistamismeetodit nimetatakse stigmograafiliseks meetodiks. Vanemates klassides võeti juba tarvitusele kipsist valmistatud ornamendid ja geomeetrilised kehad, mis omakorda valmistatud puust, papist või traadist. Joonistati geomeetriliste kehade kreppe või üksikeid kehi, ja sääljueures pandi seeent rõhku perspektiivile ja varjutusele, mida pidi väga täpsalt ja puhtalt tehtama.

Veel enne, kui asuti inimest joonistama, joonistati inimese üksikeid kehaosaid (käsi, jalg, nina, silma, kõwa jne), mis valmistatud gipsist. Joonistati ainult tulevalgusel — et varjud selgemad ja paremini näha oleksid. Värvet peaaegu ei tarvitatud ja töö, mis tehti, oli n.n. surnud töö.

19. sajandi vahesajandi lõpul sai Ameerikas alguse n.n. uus meetod, mis kõrvaldas geomeetrilise õppeviisi, asetades teda looduses leiduvate asjade joonistamisega. See õppeviis andis lapsele pal-

ju värket ja oma võimete kohast tööd. Juba varakult
 anti lastele värvide kätte ja seega võttis joonistamine täi-
 esti uue - rõõmsama olme, mis oli suureks kasuks sellele õp-
 peainele. Meile tuli see uus õppeviis Venemaa kaudu
 1909 a. Selle uue õppeviisi levitajateks olid eestlased hr-d
 Paul Raud, Merilaid jt., kes võtsid osa Peterburgis
 korraldatud joonistamiskursustest. Ja Vabariigi algu-
 päevil, kui korraldati kursused kutseta õpetajatele, oli
 kursside kavast ettenähtud joonistamine uue meetodi järele.

Joonistamine mälu ja fantaasia järele.

Mälu järele joonistatakse asju, mida hästi tuntakse ja
 siendmusi, mida tahetakse uuesti läbi elada - joonista-
 des. Põhile selle joonistatakse siendmusi, mis elavad ette-
 kujutuses s.o. fantaasia järele. Joonistamine on lap-
 sele mänguks n.n. graafiliseks mänguks. Kui laps
 fantaasia järele joonistab, ärgu segagu õpetaja ennest

millalgi tema tööle — ta seisab nagu tagaplaanil
 Väikese lapse joonistust mitte parandada, ega vigu näi-
 data, küll ajaajookul tuleb neile ise arusaamine oma viga-
 dest. Tähtis on, et laps tunneks rõõmu oma loomim-
 gust. Naerda laste tööde üle ei maksa!

Kerschenstein jagab lapse joonistamisoskuse
 4 ossa: 1. kui laps joonistab aju skeemina s.o. laps on
 skeemi astmel

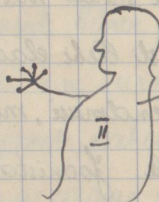
2. skeem ja tõeline kujutus koos.

3. enamvähem õige kujutis.

4. õige kuju, mida laps juba teadlikult joo-
 nistab.

Skeemi astmel.

Laps joonistab jalgelt senini, kui ta ei oska en-

nast arvustada. Ja alles siis, kui juba laps oma tööd
oskab arvustada, algab õpetaja töö tema juhatami-
ses ja õpetamises. Tuleb hoiduda, et laps ei saaks šab-
looni (ei kordaks vana tööd) — see ei ole loomine.

Tööd ettekujutuse ja fantaasia järel kestev ha-
rilikult 2 tundi (nädala aul alatakse ja lõpetatakse).
Kui keegi lõpetab oma töö varem, siis saad ta
tahvli juurde joonistama, kus saab ta harjutada ter-
vet rääki ja keha liikumisi. Kui töö fantaasia jä-
rel on lõpetatud, korraldatakse järgmisel tunnil
tööde näitus. Tööde arvatakse laudadele ja õpilä-
sed liiguvad pinna vahelt korraldatud liikumisega
sõaljuures tähele pannes häid ja eeskujulikke töid.
Pärast lasta teema õpilästel mõni häa töö, tema mee-
lest ja arusaamise järel hästi kordaläinud töö, ja las-
ta seletada, miks peab ta käesolevat tööd kordaläinuks
häaks tööks. Kui õpiläse ei leia veel kõiki positiivseid
ja negatiivseid külgi, siis õpetaja aidab seda temal

leida. Sellega oleks see töö lõpetatud.

Kui õpilane ei oska mõnd eset joonistada, siis andke esijoonest talle abi ja õpetust kaasõpilane — kui keegi ei oska, siis õpetaja, kuid ta ärge näidake seda õpilasele samal joonisel, kui õpilane ise joonistab, vaid kuskil teisel lehel või koguini tahvil; kui õpetaja näitab seda samal joonisel, siis õpilane kas jätab see sinna ja tõmbab pliiatsiga üle või hõõrub ta maha, tuues rõõmu vaid omast tööst, mida ta küll õpetaja näpunäidetel teinud. Kui õpetaja lastele midagi ette joonistab, siis olge see lihtne ja lapsepärane, sest meid ei oska lapsed ikkagi seda joonistada.

Teemade valik: Teemade valik on individuaalne — laste meelepärase, kuid tuleb hoiduda kopeerimisest. Ära-joonistamist teistelt, kuid tõesti häädelt piltidelt, võib lubada kuid harva.

2. Teemad valitakse klassi poolt. (1-2 teemat)

3. Õpetaja annab teema kodulehe või meenutusi

alusel, kuid enne teele tal anda ajast kujutus. Nooremale klassides lasta joonistada mälu järel, s.o näidata asja ja siis ara panna. Asja võib näidata ja selgitada mitmed korrad.

Ajade joonistamisel peetakse meelest jätavast järjekorda vormide suhtes: 1. võiks olla ristkülik, 2. ellips 3. muna 4. ring 5. kolmnurk ja 6. sega vormid.

Vastav kirjandus:

E. Kärk: „Joonistamise õpetamise käsiraamat“ I, II ja III jagu.

P. A. Wagner: „Der neuzeitliche Zeichenunterricht“
I, II ja III jagu

Verlag: Breslau u. Oppeln.

Heinrich Scharrelmann: „Malen und Zeichnen“

Verlag: Georg Westermann, Braunschweig
und Hamburg.

Rich. Rothe: „Methodisches Skizzenbuch für den Zeichenunterricht“ I, II, III u. IV

Vesivärvide tehnika ja koostolad (koostõjud)

Loovitan oleks, et uimise ja teise klassi õpilased joonistaksid värviliste plüatsidega, sest meide nad väga määrivad ja akvarelli tehnika on neile raske. Akvarelli tehnikaga tuleb alata algkooli kolmandas klassis. Värviliste plüatsidega joonistades, ei tehta halli plüatsiga ette, vaid joonistatakse nendega otsake. Paha on ainult see, et palju aega kulub ära nende leritamisega. Plüatsidega joonised on meide kaunis rasked.

Värvide (vesivärvide) kätumise aega teeb praegusel ajal suurt muret, sest väljamaa värvid on kallid ja ei lasta sisse vedada. Seetõttu värvidest võiks nimetada „Silla“ värve Tartus ja „Saturni“ värve Pärnus. Ostwaldi vesivärve valmistab nüüd Tartus „Silla“ vesivärvide vabrik (Tägetänavas). Ostwaldi värve tarvitada sellepärast, et nende kaude on väga häa õpetada tundma värvide koostõlaid — nad on puhtad ja lasevad ennast (selgesti) täiesti segada.

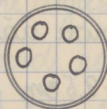
Ostwaldi vesivärvid:

1) Kollane	00	3) Pünnane	25	5) Ultramarään-sinine	50
2) Oranž	15	4) Lilla	38	6) Jääsine (roh-sinine)	63
		7) Mereroheline	75		
		8) Leheroheline	88		
		9) Must ja			
		10) Valge			

Si ole keegi praktiline tavitada papp karpi, sest see muutub peagi mustaks ja laguneb. Parem juba osta lahtised värvid ja autada nad hästi puhastatud saapamäärde karpi.

segamismõu

segamismõu

Pintsel võib olla ka haneselst valmistatud, keid ta peab olema seeur (nr. 12-14) ja hoidma rohkelt värvi eneses. Akvarellvärvidega võib töötada harilikku bloki-lehele, keid soovitam on kasutada lehe krobelist pinda. Kuumi mitte tavitada, sest värviga sattes

jääb see koht sarvaseks ja tumedamaks. Võib küll pliiaatiga väga õrnalt ette joonistada. Pääle selle peab olema igal õpilasel lapp, millega võiks kuivatada pintslit, värvikarpi ja lauda. Harilikult antakse kooli poolt vee toomiseks 2 pange, millest üks (paremal) oleks puhta vee jaoks ja teine (vasakul) värvivee jaoks. Väga hästi oleks, kui kool suudaks muratseda ka vee toomise topsid — lauade viimiseks.

Akvarelli tehnikas esimeseks tööks oleks katta pind ühetasase värviga (võib joonistada kaustikku, lippu jne)
 [Pintsel võetakse hästi valmistatud värv tassis, tõmmatakse siis pinna ülemine äär värviga üle ja hakatakse (siis) kordkorralt 1,5-2,5 cm pikuste tõmmetega allapoole liikuma. Vesi peab ikka allapoole koguma. Valminud töö alla-äärde vajunud vee kõrvaldame kuiva pintsliga.]

Üleminekiied heledalt värvilt tumedamale või tumedamalt heledamale [Heledalt värvilt tumedamale minnes võtame juurde värv ja tumedamalt heledamale — vett]

Minnes ühelt värvilt üle teisele värvile, teeme seda hästi märga pintsliga. Siis katame ühe koha hästi märga värviga üle, kuivatame siis pintsli ja paneme siis teist värvi hästi märgalt tema kõrvale.

Lahja värvi teistkordne katmine võib seindida ainult siis, kui eelvärv pind on kuivanud.

Värvi segamiskohal olgu alati puhas ja tunda pesu-
tagu omaise veenõust, aga mitte pangi.

Värvitoonide tundmaõppimine.

Värvitoonide tundmaõppimine algab algkooli ^{kolmanda} klassis ja käib käsi-käes värvide koostöla õpetusega.

Värvitoonide tundmaõppimisel peab laps teadlik olema, et karbistolevatest (00, 25, 50, 75) värvidest võib segamise teel saada palju-palju värve. — See nagu julgustab ja ergutab last töös!

Uus värv võib kiillasustmes olla väga mitmesugune. Näiteks: kui võtame hästi vähe vett ja palju värvi.

sis saame tugeva tooni, võtame vett rohkem ja värvi vähem siis saame õnema tooni. Nii võime neid värvitoone näidata kreeni veeni. Sama võime teha ka valge värviga, kui me teda vähem või rohkem värvisse segame. Leda katsel võiks õpetaja lastele klassi ees näidata, et julgutada lapsi nende töös.

Värvi:

Tume

Keskmine

Hele

Valge värviga

Tume

Keskmine

Hele.

Kahe värvi segamine.

Värvide vähesuse tõttu tuleb lastele selgitada, et kahe värvi segamisel saame uue värvi, näit.:

$$00 + 25 = 13 \text{ s.o. kollane} + \text{punane} = \text{oranž ehk kress.}$$

$$25 + 50 = 38 \text{ s.o. punane} + \text{ll-sinine} = \text{lilla.}$$

See värv on heleda väruvärv
muresti ll-sinist

$$00 + 50 = 88 \text{ s.o. kollane} + \text{ll-sinine} = \text{leheroheline}$$

$$75 + 50 = 63 \text{ s.o. mereroheline} + \text{ll-sinine} = \text{jäasinine}$$

Aga kahe värvi segamisel võime saada ka niisuguseid

värvitoone, et ei oska neile nimegi anda. Neid nimetatakse neutraal-ehk erapooletuteks toonideks.

00 13 25 38

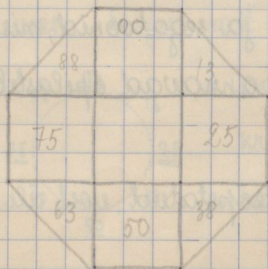
50 63 75 88

Seda neutraalvärvide õpetust ei või aga enne läbi võtta, kui ei ole teada rooskõla värvid, mis annavadki neutraalvärvid.

Kontrastsed värvid mõjustavad üksteist, kuid nende segu ei mõjuta päris värvi. Toone saab veel juurde siis, kui segame pehast värvi musta või valge värviga. Esimesel juhul saame mustja ja teisel juhul valge värvide rea.

Spektri tundmaõppimine.

Õpetlased on spektris näinud 120 eritooni. Ostvald on võtnud neist 100. Ostvaldi värvid on jahad ainult selle

poolst, et neile mõjul päikese valgus peenivalt.

Värvide heledusaste: Mida rohkem värvid päikest sisaldavad, se-

da suurem on värvide hulgelisusaste.

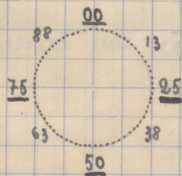
Algkooli neljandas klassis tutvustame õpilaste 8 värvilise spektriga. Selleks valmistame sarnase kujundi, nagu näitab seda elmisel leheküljel all seiser joonis. Kõige esite joonistame kaunistiku lehe kesknokhta ruudude, mille suurus on 4×4 cm ja pikendame neid ruudude külgi võrdsest igale poole — saame püstküljed. Need püstküljed tulevad katta ühetasase värviga. Enne aega ei hakka lapsed pinda katma, kui õpetaja (~~ei ole~~) värvide (värvipaberit, mis tal ise tehtud) pole näidanud. Näiteks õpetaja näitab värve 00; 25; 50; 75, ja kui lapsed pinnad korralikult värvidega on katnud, teatab õpetaja et neid värve nimetatakse n. n. põhivärvideks. Põhivärvide kättejohatamiseks ja nende paberile kandmiseks kulub juba isegi teinud aega ja segatoonid, mis saadakse kontrastvärvide segamisel, annavad õpilastele küllaloluselt tööd teiseks tunniks.

Kui põhi- ja segavärvid kätteõpetatud, võib üle.

minna värvide kooskõla õpetusele.

Kaksikkooskõlade õpetamisel võib öelda, et kõik kontrastvärvud (tabelis vastavärvud) annavad kooskõla-
sid. Et lastele see paremini meelde jääks, võib lasta neil
joonistulehe teisele küljele kirjutada sõnadega need kak-
sikkooskõlavärvud.

Nüüd õpetaja annab lastele kätte värvilised leheke-
sed — põhija segatoonid — ja neitsub välja esiteks
põhitoonid ja siis segatoonid, kes end teiste vahel mahu-
tavad. Teeb suurema vahe esimese-nelja ja nelja-kahaksa
värvivahel, sest esimestel on suurem heledusaste (soojemad)
kui teistel (teised (jää, veri, taevast) on jahedamad). Kõige soo-
jem külmast reast on leheroheline, sest keegi me teeme
värvide ringi, siis seisab ta kollase (päikeseküllase) värv
juures. Soojast reast kõige külmem on lilla, sest seisab kül-

ma värvil läheduses ja kõige soojem
kress (13), sest seisab kahe sooja värv
vahel.

Külmim värv on jääsinine (63), mis seisab kahe külma värvi (50 ja 75) vahel.

Kooskõlad saame, kui võtame:

esimese	sooja	ja	esimese	külma	värvi	ning	asetame	kõrvuti
teise	"	"	teise	"	"	"	"	"
kolmanda	"	"	kolmanda	"	"	"	"	"
neljanda	"	"	neljanda	"	"	"	"	"

Tabeliga, kus ainult kaheksavärviline spekter, ei saa me õpilastele õpetada kolmik-ega nelikkooskõlaid, sest 8 ei jagu kolmega. Kolm- ja nelikõlaid õpetame kaheüheksümnevärvilise spektriga.

Kooskõlad on teatud värvide korrapärane.

Kolmikkooskõlad:

00-33-67

8-42-75

17-50-83

25-58-92

Nelikooskõlad:

1) 00 - 25 - 50 - 75 ; 2) 8 - 33 - 58 - 83 ;

3) 17 - 42 - 67 - 92 ;

Algkoolis võetakse läbi ainult kaaskooskõlad, mida nad ornamentide värvimisel võivad rakendada.

Pindade värvimisel mitmesuguste värvidega tuleb heledamaid värve väiksematel pinnasadel tarvitada; sest

nad viskavad meile tültsi silma. Kui

katta kõesoleval ornamendil väiksemaid pindude heledama, kollase, värviga, ei pais-

taks ornament valgelt paberilt meile hästi silma. Selleks, et ta paremini silma paistaks, katame ta ümbruse tumedama värviga. Värvitoonide rahustamiseks võib asetada heledamad vähematele pindaladele või tarvitada nende rahustamiseks musta või valget värvi — viimaseid vähemal või suuremal määral värvidesse lisades. Orna-

12	63	12
63	13	63
12	63	12

mendi värvimisel võib tarvita-
tada pääle kontrastvärvide

veel värvide heledusastmeid või nende neutraaltoone (12)

Ilustamiseõpetus.

Ilustamist õpetades peab ilustlusi siduma ajadega. Aja ilustades peame teadlikult olema — kust aja ilustada. (Kui material on ilus, ei ole tarvis mingisugust ilustamist) Meie võime aju ilustada üleni, nurkadelt, diagonaali lõikenahalt ja äärtelt — viimane tõstab esile aja konstruktsioonvormi. Et mitmekesisust saada, võib jagada pinda osadeks, näib.: klassitöö sein on jagatud kaheksa ossa — alumine osa on värvitud tumedamaks ja ülemine heledamaks. Ajade ilustamisel peab suurt rõhku panema ka ilustuse olustarbekohasusele — ei ole keegi praktiline ja ilus kare kepi kõepide jne. Palju tööd ilustamiseks annab meile papp, puit- ja igasugune teine käsitöö. Ilustamiseks võime tarvitada tähtornamente, pintslivajutusi, kartuli-trükki, paberist päalekleepimisi ja redissule töid. Kõiki neid võib kasutada niihasti näiskäsitöö kui ka puustöö alal.

Ornamendi loomine võiks sündida antud motiividel. Vabalt joonistades võivad õpilased kopeerida mõnest teisest ornamendist (kardinaalst, vaibust jne), mis pole aga loomine. Ornamentide koostamisel lõigata paberist motiivid välja ja asetada nad ornamentide koostamiseks lauale. Ornamendi joonistamisel võetakse ^{alus}üksik element,

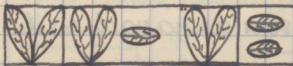
mis vastab ornamendi üldstruktuurile.

Aluse joonistamine loob korda ja kergendab tööd. Aluse jooned olgu nõrgad, et hiljem neid kergesti võiks kustutada. Ühte alusesse ei või rühjata palju

2 elementi korduvad — õige!

elemente — korduda võivad ainult kaks elementi — ornamendi kordusel peab olema teatud rütm.

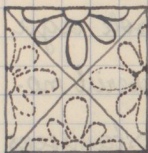
elemente liig palju, mis ei kordu — seega vale!

Ribadest võib koostada pinna.

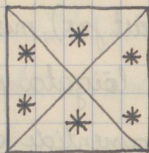
Kui tuleb meil kaunistusele suur

pind, siis jagame selle osadeks. Pinnetu võib osadeks jagada näiteks diagonaalide kaudu. Korratakse (suure pinna ilustamisel) väiksema pinna kompositsioon. Ebasüm-

meetrilise pinna kaunistamisel tuleb silmaspidada elementide tasakaalu.

Kontrastse ühe-
väiksema pinna

kompositsiooni

Palju materjali ornamendi koostamiseks leiame loodusest - taimedest. Meil ei tarvitse alati aimata järele täpselt looduse

eset, vaid me võime teda muuta ehk stiliseerida. Normi muutmine käib käsikäes aja muutusega.

Stiliseerimisel võime muuta sirged kõverateks ja kõverad sirgeteks, nagu näitab seda eelnevat joonis tammelehest. Eriti head materiaali kaunistamiseks annavad meile lilled, lehed, liblikad ja lühi ornamendid. (na geometrilised).

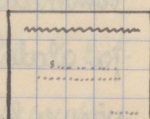
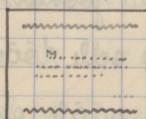
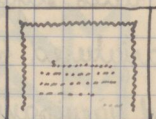
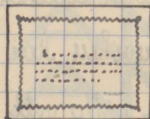
Terve motiivi võib jagada üksikuteks osadeks 1) osad võivad katta osaliselt teisi osasid 3) osad võib võtta suuremalt või vähemalt. Ornamendi joonistamisel joo-

nistame antud motiivi (tammeleht ja tõru), teeme šabloonid, otsime aluse ja seame nad ornamenteiks kokku. Šabloon kergendab õpilase tööd, kuid õpilane ei või kasustada šablooni läbiajamiseks — ta peab ise joonistama.

Mustamine pintslivajutistega.

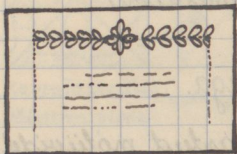
Mustamine pintslivajutustega võiks antud motiividel toimuda algkooli 3.-ja 4.-das klassis.

Kui on tehtud ülesandeks teha ääreilustus mingisugusele õnnesoovi kaardile, kuue keskele ka salm kirjutatakse, siis teha enne ääreilustus ja hiljem kirjutada salm härilikkude tähtedega kaardile. Ääreilustusi võib teha ühelt, kahelt, ~~ja~~ kolmelt ja neljalt poolt

Et töös valitseks raskus, selleks tõmbame pliiatsiga kerge joone nii mitmele poole kui mitu äärt soovime kaunistada. Siis teeme elharjutusi (harjutusvikke) pintslivajutistele, otsime

üles (silma järel!) äärjoone keskkoha ja teeme sinna pintsli-
vajutustest roseti. Rosetist kummagile poole teeme samuti pints-
li vajutisi. Raskusi võivad teha nurgad.

Kui see valmis, arutleda õpilas-
tega kuidas on hääl ja ilus salmi
kirjutamine õnnesoovi kaardile: kas
kirjutada hästi laiade, suurte tähte-
dega ja kaardi ülemisse ossa või hästi kokku, väikeste
tähtedega ja natuke kaardi keskkohast allapoole. Seda
on kõige parem selgitada näidetega. Ilusam on kirjuta-
da salmi kokkusurutult väikeste tähtedega ja vähe kaar-
di keskkohast allapoole. Õnne salmi kirjutamist võib ette
tömmata õrnad jooned. Värv tuleb segada karbi kaareli,
ja alati kõige selle tööel harjutused harjutusviis. Kui
värv ei hakka püüdle on süüdi värvipaksus – võtta vett
juurde.

Tähtornament

alkukooli 5- ja 6-das klassis.

Rediskirja järele, mis läbi võetakse 5-das ja 6-das klassis, võib hakata koostama tähtornamente, mis nõuab täiendamist ja hääd leidlikkust. Harjutused tähtornamendile sinivad ruudulisel paberil redissule või liivaga, mille ots ühe mm kauguselt pehmeks on näritud. Kui koolis ei ole ruudulist (millimeetri") tahvlit, siis tuleb ruudustik ise tahvile teha, sest seda tööd võib teha ja näidata ainult ruudulisel pinnal. Õpetaja näitab alul kuidas sinib tähtornament. Ei ole soovitatav alul võtta üle kahe tähe. Kõik kaldjooned peavad minema 45° all. Kui üks

riba valmis, võib tema alla teha ka teise rea. Ribade liitmisel võime saada ruudu-

pinna. Kui seda pinda (pinna) värvida, (või tšüüga katta) võib värvida igal tähel ainult sama kohta. (Käesoleval juhul tähed A ja M)

Töömitmekesistamisel on tarvilik suurt leidlikkust.

Teine võimalus töö mitmekesistamiseks on: valmistada esime-

ne rida harilikult, kuid teisel tähtedereal pöörata „jalad taeva poole.“ Pinna saamiseks võib sarnast riba ka korjata.

Kolmandal mitmekesistamisel tõstetakse teine rida 45° all edasi.

4) Keeratakse ümber mõlemad read.

Ornamente võib koostada ka teistest tähtedest, näit.:

N ja Z-t, kus võib tähti ka ümberpöörata.

või „Z“ ümberpööratult

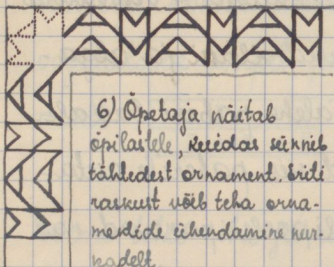

N Z N Z N Z N Z N Z

6) tutvustab õpetaja õpilasi tähtedest ornamendi seänniga.

Õpilased, joonistades neid ornamente endale ära, tutvuvad selle tööga. Peale selle töö algavad nad iseseisvat tööd — valivad selleks iseseisvalt tähed. Tähtedest, mis annavad kuni kuni ornamente koostada, võiksid olla LN ja EY ning ka mõned sõõrad tähed BR jne. Algsõõli õpilast ei või tarvitada üle kahe tähe.

Alul harjutavad õpilased ^{võimaline} uudulisel viisil, kuid pärast võib neile ülesandeks teha, koostada mõni ornament ka harilikule joonistuspaberile.

6) Õpetaja näitab õpilastele, kuidas seännib tähtedest ornament. Eriti raskust võib teha ornamendide ühendamine nurkadelt.

Tähtornamente võib kasutada programmide, suulütuste, raamatute kaante ja lehekülje tähise ilustamiseks. Lehekülje tähis võib olla lihtne rist-

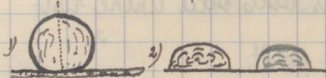
külik, mida võib ilustada mõlemalt poolt.

Kartulitrukk.

algkooli neljandas klassis.

Algkooli õppekavas on küll ettenähtud kartulitrukk, kuid et see palju vananenud, siis tarvitatakse selle asemel kartulitrukk. Kartulitrukkis on tarvis järgmisi abinõusid: 1) et laud ei määrdunud, tuua kaasa ajalehe paberit; 2) toores, 3 cm läbimõõduga kartul — suurem kartul ei kõlba, sest laps ei suuda seda poolteks lõigata; 3) liigetege nuga — võib olla ka lauanauga, kuid mustri lõikamine kartulisse on temaga raskendatud ja 4) värvivärv.

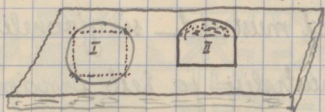
Selle materialiga tulevad õpilased klassi ja algavad tööd. Kõige enne laotavad ajalehe paberi lauale, et laud ei määrdunud ja lõikavad siis paberile asetatud kartuli poolteks. Esimese kartulipooli panevad nad

kõrvale ja algavad teisest pooltest templi väljalõikamist, millega

nad hiljemini trükkima hakkavad.

Templi väljalõikamises asetatakse poolik kartul la-
piti lauale ja lõigatakse temast välja tempel, mille alus-
põhjakül on ruut — ruudu külge võiks olla umbes 1,5 cm.

I kartuli lõikamine.

II templi külgaade.

Õpetaja näitab tööalguse ja õpilased algavad oma
tööd jälle harjutusviisus. Enne pitseri vajutust tõmma-
takse lehele joonlauaga joon, tehakse siis pitseri veri-
värviga kokeu, asetatakse pitseri äär joonega tasa ja
vajutatakse tempel paberile. Mäkelaud valmistatakse järg-
miselt:

I	2	III	4	V	6
1	II	3	IV	5	VI

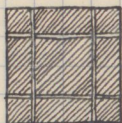
Tehakse sellepärast nii, et jääk-

sid ühesuurused vahed. Sel viisil

võime teha rida ja ribadest koostada pinna — ruudu.

I, II, III, IV, V ja VI ruudu võime teha kollase värviga. Selle
järel puhastame templi värvi (kas lõikame ära rida ära või
pühime ta lapiga puhtaks) ja katame ta 11-sinise (50) mil-
liga värviga ruudud 1, 2, 3, 4, 5 ja 6.

Kui see tehakse, algame tööd mustri- (kolmevärviline)
 Mustrit kokku seades, loikame kartulist välja kolmnurga-
 sarnased õnarused. Kartulist on võimalik välja-loigata

igasuguseid mustreid — sirgjoonelisi, kõverjoone-
 lisi, eestimustreid ja eesti ornamente.

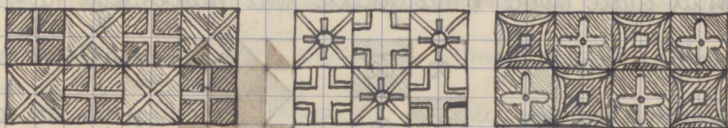

Mustri saamiseks võime loigata välja
 ka templi osad alad

Värv panevate tempel-
 le koha printliga.

Mitmevärvilise mustri saamiseks vajutame sirise must-
 riga pitsati kollasele reedele — saame kahevärvilise must-
 ri: kollase ja neutraaltooni — rohelise. Kui need elharjutused
 läbi, võib anda õpilastele kaunistamiseks iseseisvaid ülesan-
 deid. Kaunistamiseks annab eriti palju tööd papptöö. Siime-
 seks tööks võiks olla tenniskava valmistamine (äärkaunistu-
 sega). Mustada võib ka mõnda pappkarbi kaant (nurki,
 keskkohta või kogu kaant) või kogu karbi pinnalaotust.
 Viimane on juba kaunis raske töö. Eriti ilus saab töö

värvilisel paberil, kuid ei ole soovitatav tarvitada palju mustrilisi vorme ja sisendavaid värve — töö olgu rahulik. Ruudu kõrval võib tarvitada ka kolmnurka.

Tööde järjekord:

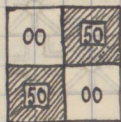
1. tunnil.
 - 1) reutude katmine kollase templiga,
 - 2) — — — — — sinise — — — — —,
 - 3) reutude mustriliseks ja mitmevärviliseks tegemine.
 - 4) oma kombineeritud muster.
2. tunnil.
 - 1) kooduste tööde kontrollimine
 - 2) töö joonistusvihikesse.

Kui kõik se töö tehtud, korjatakse kartuli lõiked ja igamugused teised jätised kokku ja viiakse prügikasti.

Geomeetiline ornament.

Geomeetrilist ornamentit tehakse algkooli neljandas klassis ja kohe pääle värvitööde tegemist. Geomeetiline ornament

kuulub joonimistöö alla, mida tehakse kolmnurga, joon-
laua ja sirgli abil. Reude joonistamisel 1) tõmmatakse
ristjooned, 2) moodustatakse ristjoonte lõikekohalt ühepikused
osad igale poole, 3) märgitakse need punktidega ja 4) ühen-
datakse punktid tõmmatud sir-
kreutse. Reut on

joonlaua abil
gea. Nii saame
kõige lihtsam geo-

meetriline ornament. Selgem võime valmistada ka keeru-
kamoid ornamente, näit. võime valmistada reudesse ka
teisi ornamente. Koduses töös võiks anda ühe orna-

mendi koostamise.

joonistamine objekti järele.

Esimeses ja teises klassis on laps oma fantaasia
järele joonistanud igasugu asju, aga õpetaja pole pand-
nud suurt rõhku joonise vormile ja korralikkusele —

ei tohi võtta lapselt usku oma jõusse oma töökorra-
linnusesse — kõike joonistada, Alles kolmandas klassis
võib alata vormiõpetusega, alles kolmandast klassist
pääle õpetame lapsi objektide õieti (vähemalt õigemini) vaat-
lema. Seda saavutame objektide joonistamisega. Objek-
tide joonistamine võib sündida 1) mälu järel ja 2) objek-
ti eesistmisel. Algselt 3-das ja 4-das klassis joonistame
kahemõõdulisi asju (kolmas mõõt on õige väike), näit.: raamat,
uks, aken, tabalett, sirp, nuga, kirves, käsiraag, hakkree-
ga, labidas jne. Algame sirgjoonelistega, mis kergemad,
ja sündume siis ellipsile, munaile, ringile ja segavormi-
dele, nagu nuga, kirves jne.

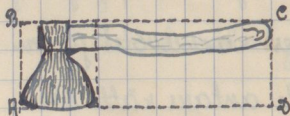
Objekte on kaheksaguseid: ühed on, mis seisavad õpilase laual ja pole perspektiivi (lilled, kuusenäbid, õunad, pinnid, puulehed jne) ja teised, mis seisavad kogu klassi ees (riiver, labidas, topid, jalgpall jne). Õpilasele on kehtenud joonistada talle nähtavaid asjaid. Et õpetajal oleks võimalik töö lõppedes teha lihtsast koonnast ja arvestust loost, on soovitatav, et õpilasele antaks kätte ahe-

suguseid objekte (näit.: lehti). Klassi ette asetatud objektid peavad olema kaunis suured ja ei tohi klassi ees seista perspektiivis. Ei ole võimalik objekti klassi ette perspektiivita asetada, siis tuleb objekt asetada iga pinnide rea ette — ja nii, et ta seisaks frontaalselt. Seljanda klassi lõppedes võib joonistada ka asju, mis seisavad perspektiivis (nevade poole!)

Kui tegeliku teeme aineks on siiver, mis seisab puuhaluse loodult klassi ees, siis kõige eiteks teeme juttu objekti otstarbe üle — kas ta on lihunikku või puulõhkumise siiveripe. Teiseks teeme juttu sellest, kuidas objekti joonistada — teeme objekti analüüsi.

Analüüs:

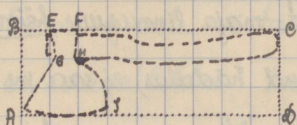
Jagame objekti kahte ossa; 1) siiveks ja 2) varreks. Selle järel vaatleme objekti üldvormi ja jagame selle ristkülikuks. Et anda [aga] objekti üksikute osade võrdlemisele, on õpilastele tarvis õpetada mõt-

mist: silma, frontaalse silmaga

pliatsi ja väljasuutatud säega. Mootmise harjutamiseks
tõmbame tahvile kaks sirget — ühe lühikese ja teise pika.

Nüüd mõõdame väljajuurdatatud käel frontaalselt silma ette tõstatud plüatsiga lähema sirge ära ja võrdleme selle pikkusega pikemat sirget — me kanname lähema sirgele nii mitu korda keegi mitu korda ta sinna mahub. Selle järel asetame objekti ürisikute osade võrdlemisele. Mõõdame mitu korda mahub ristküliku laius s.o. sirve ^(AA) pikkus üldpikkusesse s.o. varre pikkusesse. Selle järel joonistame ristküliku ja võrdleme

BE-d BC-ga, siis joonistame trapezi EFGH, kirve tala, AGHI, mis ka trapezi sarnane ja selle järele

joonistame leekjoonega kirve varre. Objekti analüüsimisel peab mõistmine ja joonistamine alati käsi käima seletusega. Kui vormide analüüsimine tehitud, oleks hää teha eel harjutusi objekti joonistamises eelviisus - harjutusviisus - viisid võib teha ka teatud takti järel. Selle järel hakkab õpetaja klassis ringi, vaatab töid ja parandab

võigu. Niiid algab töö puhtast vihkse, mida teha võimalikult suurelt, kuid maitsekalt. Kui objekt on joonistatud, algab ta värvimine — algab kohase värvide otsimine. Kohane värv leitud, seletatakse ~~see~~ ja näidatakse seda teistele ja õpetajale. Objekti värvimisega lõpeb ka töö.

5. ja 6. klassis on tegemist meil kolmemõõteliste ja perspektiiviliste objektide joonistamisega. 5. klassis joonistame ümarasju, (ringi taolisi, mis ellipsiks muutuvad) — vaase, ämbreid, kausse, elektrilambi varjuid jne. 6. klassis joonistame tasapindadega piiratud kehaid — kasti, maja, linnepuuri, hõõrel jne. Väheste joonistamistundide tõttu (tund tund kaheksa) ei saa me algkoolis perspektiivset objektide joonistamist, mis inimesest kaunis rask töö, palju käsitada. Algkooli õpilane ei saagi küll teadlikult (algkoolis) joonistama, kuid elteadmisel objekti vaatlemiseks ja joonistamiseks on talle siiski tarvis anda. Õieti pannakse algkoolis suurt rõhku loovale tööle, mis inimesest muidegi tähtsam, kuid selle all kannatab objektide joonistamine.

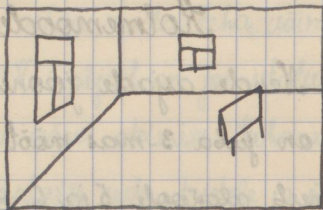
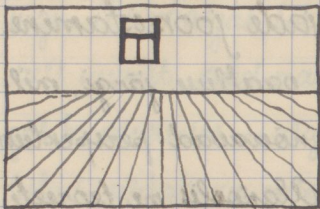
Kolmemöödeliste ajade joonestamine.

Nende ajade joonestamine vaatluse järgi, mil-
 lel on juba 3-mas mõöl ja mis nõuavad perspektiivi,
 toimub algkooli 5. ja 6. klassis. Algselt me teoreeti-
 lise perspektiiviga tegemist ei tee, vaid käsitame vaat-
 levat perspektiivi, milles pole tarvis suuremaid tead-
 misi. Perspektiivi õpetamisel on soovitat kasutada
 Remmel'i „Perspektiivi õpetust“

Perspektiiviõpetust võime jagada kahte ossa.
 Esimene aste võetakse läbi algkooli III ja IV klassis ja
 on väga lihtne, teda võib korrata võtta ühes louses:
 kaugenedes väheneb asja nähtav
 kuju. Asi seisab seda kaugemal, mida lähemal
 seisab ta silmapiirile ehk kaugenedes löhe-
 neb asi silmapiirile. Et seda tõestada, minna

välja vaatlema. Vaadelda sin-
 get maanteed, raudteerööpaid,
 tänavaid jne.

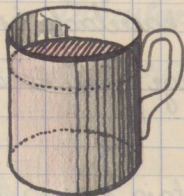

Perspektiivseid parandusi nooremais klassides mitte elle võtta. Kõik vanemais klassides tuleb juba mõõlliga tahetaks siinistada, siis võib parandada perspektiivi vigu.

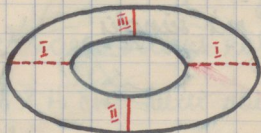
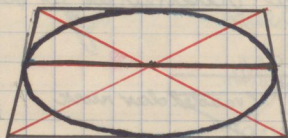
Algkooli viiendas ja kuuesendas klassis on näidatavas üks joonistustund. Siisjoones võiks näidata ümarnehadele vastavate objektide joonistamist (silindri perspektiiv). Nüüd tuleb anda juba teadmisi ka perspektiivist. Joonistamisobjektiks olgu eseme, mis hästi suu, aga mitte tõmprooneus. Võiks olla kruus, kilupang, õlleklaas jne. Horisontaalne ring on alati ellipse, väljaparvaled vaade ülvalt või alt.

Näidata kruusi ja küsida õpilastelt: mis sünnib

ellipsiga, keegi ta läheneb silmapiirile (ülevalt poolt)
 Ellipsi muutumist allpool silmapiiri näidata pinn-
 side vahel. Kõike ellipsi muutumist võime näida-
 ta klaasist silindri abil. Silmapiirile lähenedes
 väheneb ellipsi laius keegi ta silmapiiril on muu-
 tunud jooneks. Valgusest ja varjust algpoolis ju-
 ba aetak, keegi võib võtta ka laiget (heledam koht
 valgusest) ja refleksi (heledam koht varjust)

Ellipsi tsentrum läheneb kaugemale

Keei ellips on joonelineas asendis maas, siis

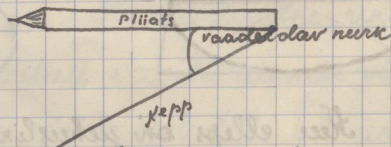
ellipsi telg on risti kiiljeteljele ja kruusi kiiljed
kaugenedes lähuvad loomale.

Joonistamiseks tarvitada rohkem kõõginõusid.

Umarkehade perspektiiv on kergem sirgjoonelis-
te kehade perspektiivist.

Sirgjooneliste kehade perspektiivi käsitlemisel
tuleb õpetada õpilasi vaatlama horisontaalse
ja frontaalse pliiatsiga johuslike joonte kalla-
kust. Joone (jahuslin) näitamiseks võib kasutada õpetaja
umbes 50 cm pikust kepist. Koige enne hori-
ta kepist laste ees frontaalselt.

Õpilased saavad oma pliiatsi õpetaja kepiaga frontaalselt
ja jätabadki selle nii. Nüüd muudab õpetaja
oma kepise seise ja õpilased vaatlevad ja sele-
tavad mis sindis.

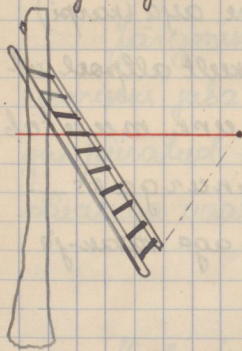
Õpilased leiavad peagi, et johuslike horisontaalse

joone kallakus päälpool silmapiiri on alla silmapiiri poole ja kaugem kepiots on madalam.

Juhuslike horisontaalse joon kallakus allpool silmapiiri on üle silmapiiri poole ja kaugem kepiots on kõrgemal.

Mida lähemale silmapiirile, seda väiksemaks muutub kepi kallakus keeni ta silmapiirile jõudnud jooneks muutub.

Juhuslike joone kallakust on hästi vaadelda väljas ja eriti just redeli juures.

Kui on antud frontaalse ja juhuslike joone mõisted võib alata joonistamisega. Joonistamisel olgu igal joonistajal objekt käes. Selleni võib olla väga hästi 8 x 15 cm kile või tebra karp. Kui see läbi, alles siis võib anda õpilastele joonistamiseks üldise (ühise) objekti.

Keei õpilastel karbid käes, siis lasta neil joonis-
tada 1) frontaalselt (frontaalne joon ei muutu!)

a) silmapäirel

b) allpool silmapäire

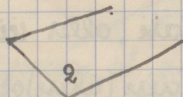
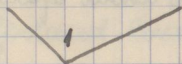
c) päälpool silmapäire

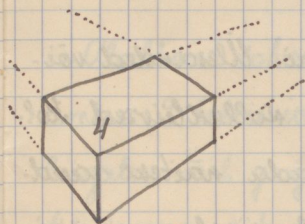

2) juheeliselt

a) vaatlеме asja käes.

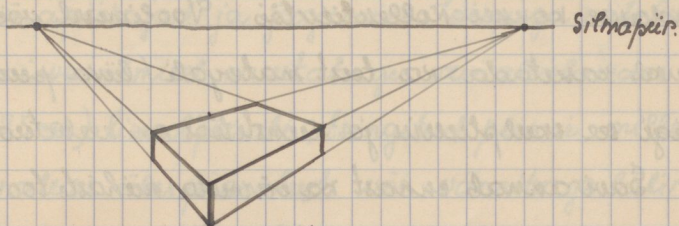
Skoides asja täiesti päänahal, näeme asja (karpi)
täisnurgena $\square$. Võttes asja juhelelkeelt allpool sil-
mapäire, siis näeme, et lähem nurg meesatab
juheeliselt karbi juures nürinurgaks —
ka kaugem nurg on nürinurg, keena aga vasak- ja
parempoolne nurg on teravnurg.

Õpilaste teadmiste täiendamiseks
ja perspektiivi mõiste selgitamiseks
võib õpilastel lasta pikendada
karbi külge (vt. joon. 4)

Kui joonistame päist, siis võime teha nõnda,

seid naturaali joonistamisel see ei võlba

Järgmise tööna antakse õpilastele joonis-
tamiseks juba mingisugune ühine tasapindade-
ga püüdnud ee. Alles seen algavad õpilased
pliaatriga vaatlemist

Voolimine

Voolimine keelub kas tööõpetuse või joonistami-
se alla. Joonistamisele on lähem, sest ka tema kä-
sitab vormisujalust. Voolimist võib käsitada esime-

est klassit keeni kolmanda klassini. Ülesanded võivad olla individuaalsed või ka kollektiivsed. Kollektiivsetel ülesannetel võiks nimetada näiteks raudtee valmistamist. Selle valmistamisel erineb ka individuaalne töö, sest üks teeb ühe asja ja teine teise ning lõpuks saadakse kokku kollektiivtöö. Voolimisel võib savi sõrvel kavatada ka teist materjali (liiva peend jne) süügi see skulptuuris ja keunstöös on keelatud.

Savi annab ennast ka värvida niisasti tootelt kui ka kehvalt ja teda värvitakse harilikkuide vesivärvidega. Asja ette ei panda — kõik töö sünnib mälu ja fantaasia järele.

Voolimiseks tarvitatakse savi olgu täiesti tekkideta, siivideta ja hästi läbi tambitud. Laps kätte antud savi peab olema niisapärane pehme, et laps teda suudaks oma sõrmestega vormida. Ta ei tohi olla ka liiga pehme. Alal hoitagu ^{toet} tsinkplekiga roodendatud ja mähkriidega pääl kinni kaetud kastis.

Alalhoid kohaks võiks olla kelder. Klassi võib teha umbes 2 telliskivi suurese tüki, mida traadiga loigates võib jagada väiksemateks osadeks. Õpilastele on soovitatav kätte anda savitüki, mille suurus on umbes igatepidi 5 cm. Savi jagajateks olgu klassi korrapidajad ja jagamine toimuge vaheturnil.

Savi vormimisel kasutatakse savi aluslauaks kas (15 x 25 cm) linoolplaati, tsingitud plekki, mille äär veel natuke üles pööratud või värnitsaga lätimmutatud pappi. Silgi tingimisel ei tohi savi ega valamistööd lauale asetada.

Kui savi kões, sünnib kõie töö sõrmede abil - soolatakse ja vajutatakse aga ei rellita mingisugusel tingimisel. Tööle jätta näpajäljed järele, sest see ongi see, mis teeb töö ilusaks ja omapäraseks.

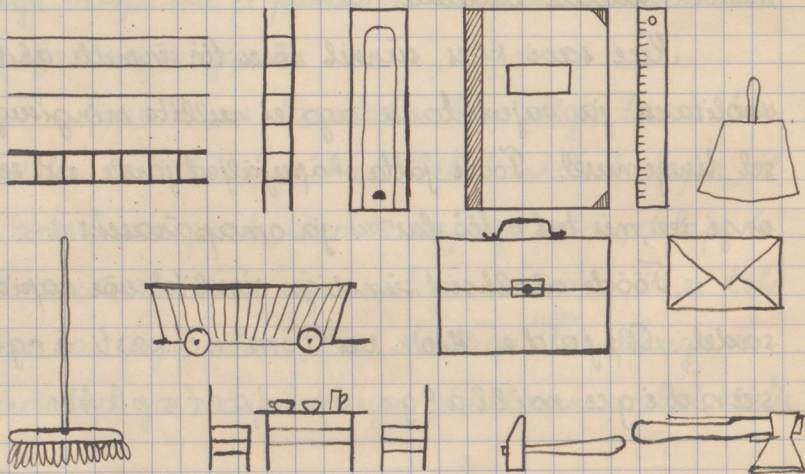
Tööde alalhoid sündidegu riulitel või kapiotsadel. Asjade kokkeelöömine kasti ärgu sündidegu millalgi õpilaste nähes.

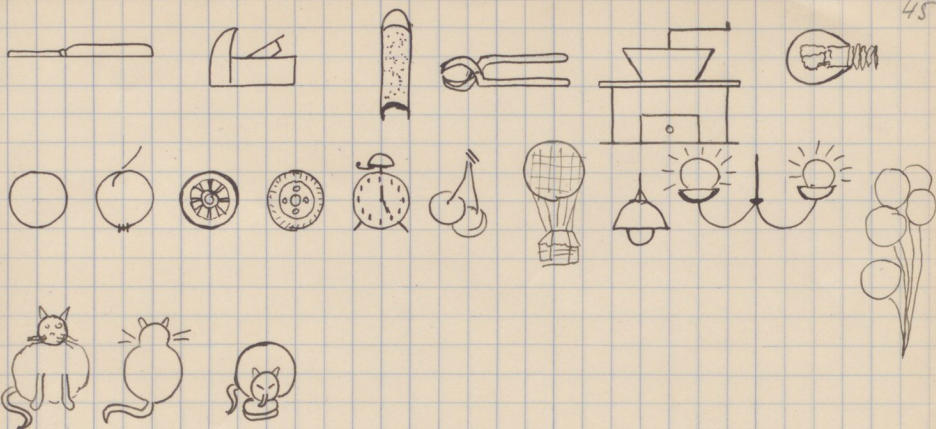
Kui savi lähel käes kivevaks, teha temasse sele-
pääga auku sisse ja valada vesi aukustele.

Sõrmede asemel võib tarvitada ka voolimis-
nuga ehk steeakat, mis valmistatud puust ja
mida tarvitada peenemate tööde tegemisel.

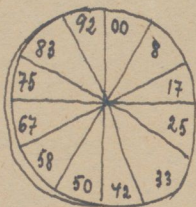
Käte ja plaatide pesemine siindigu märke,
takust rätikuga (käterätikuga). Seda võib kasu-
tada ainult siis, kui koolis pole traditsioone.

Lapsepäraseid jooniseid

Kolmik - nelik - naaskolad

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUUSEUM
FOND K42474

lk 9

Koidurand + raam ja vth.

Grünberg

Ütl

raamatud -

Kredens

raam ja vthrk.

Vares

-n- " -n-

Kungla osal

-n- " -n-

Reusk

-n- " -n-

k. Org

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUUSEUM
FOND K42474

46

k. Org

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUUSEUM
FOND K42474

47

k. Org

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K42474

48

Põhivärv
63
(Ostvald värvidest)
Seegrün
PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K42474
k. Org

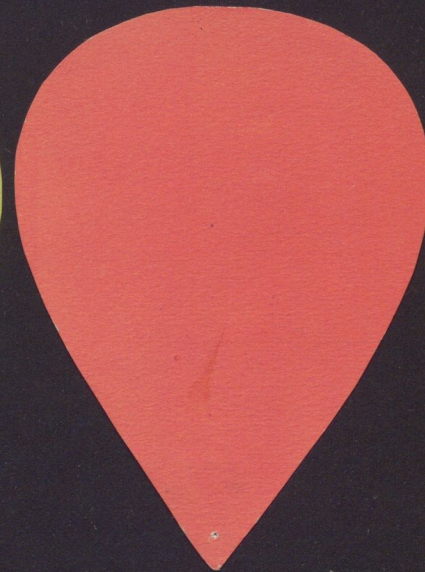
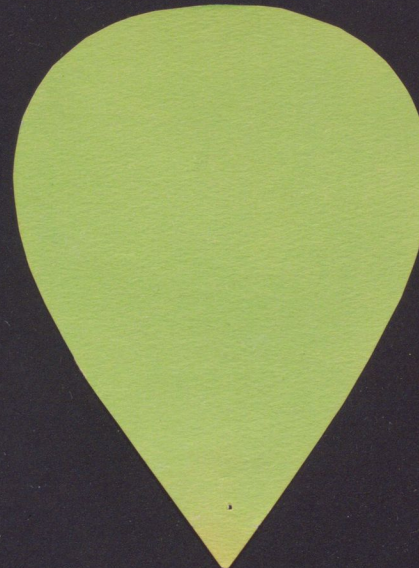
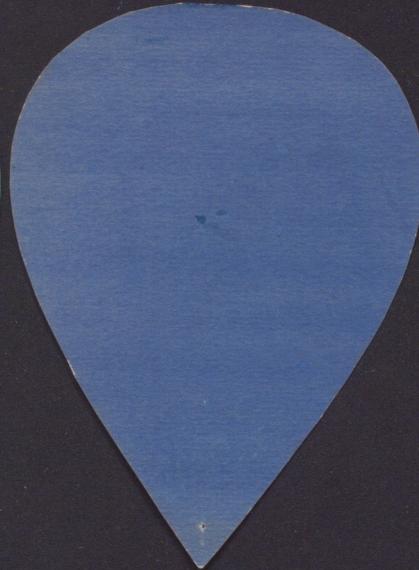
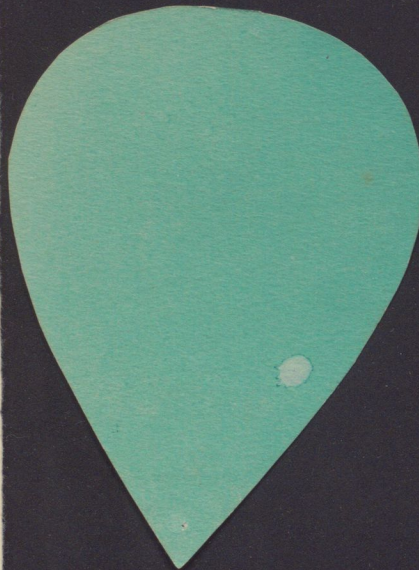
Põhivärv
50
(Ostvald värvidest)
Ublau
(Peiman värvidest)
PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K42474
k. Org

Segavärv
88
(75 + 00)
(Ostvald värvidest)
Laubgrün
PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K42474
k. Org

Põhivärv
25
(Ostvald värvidest)
Rot
(Patern värvidest)
Carmin III
PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K42474
k. Org

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K42474

plaadi ilmutamine	
rullfilmi	—
pakkfilmi	—
pilti	
postkaarti	
suurendust	
Kr.	

Laenrichoff.

A B C D E F G H I J K L M

N O P Q R S T U V W X Y Z

a b c d e f g h i j k l m n o

ELGANT FORM

p q r s t u v

1 2 3 4 5 6 7 8

w x y z

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

9 0

REDACTED
ANTIQUARIUM
LONDON

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z. =
a b c d e f g h i j k l m n o p
q r s t u v w x y z. = 1 2 3 4 5 6 7
8 9 0. Plakatwirkungen. =

Skizzenheft
 v. H. K.

BLESZCNUHGA

A B C D E F G H I J K L M N O P Q)
 R S T U V W X Y Z. = a b c d e f g h i j
 k l m n o p q r s t u v w x y z. = 1 2 3
 4 5 6 7 8 9 0 = Diese EHRENBÜR

1) Diese vereinfachte Aufzuga verwendet
man zweckmässig in Urkunden u.
Diplomen.

Mit gewöhnlicher Stumpfer Stahlfeder

c D
Kriegs-
Schreiben

52
A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z = a b
c d e f g h i j k l m n o p q r s t u
v w x y z. = 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0. = & r i s,

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R
S T U V W X Y Z 3. = a a b c d e f g h i
j k l m n o p q r s t u v w x y z 3 = 1 2
3 4 5 6 7 8 9 0 = ß k t, = Amicolin, 25,

A B C D E F G H I J K L M N O P Q
R S T U V W X Y Z. a b c d e f g h = soll =
1 2 3 4 i j k l m n o p q r s t u v w x y z. = 4 5 6 7 8 9

Skizze geschrieben von A. Kusch.

A B C D E F G H I J K L M N O
 P Q R S T U V W X Y Z 3. = a b
 c d e f g h i j k l m n o p q r s
 t u v w x y z 3. = 1 2 3 4 5 6 7 8 9
 0. - ATILA oder Etzel

A B C D E F G H I J K L M
 N O P Q R S T U V W X Y Z
 a b c d e f g h i k l m n o p q r s t
 1 2 3 4 5 u v w x y z 6 7 8 9 0

Geschrieben mit
16-Teden

ABCDEFGHIJKLMNOPQ
RSTUVWXYZ3.=a b c d e f
g h i j k l m n o p q r s t u v w x
y z 3.=1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 Meer;
KASSEL.

ABCDEFGHIJKLM
NOPQRSTUVWXYZ
a b c d e f g h i j k l m n o p q

neue r s t u v w x y z . 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0.

ABEDFGHIJKLMNOP

geschrieben mit
Alfo-Feder

RS T V W X Y Z. = a b c d e f g h i j

klm n o p q r s t u v w x y z. = 12 34 78 90

567890. = Arena,

123456

A B C D E F G H J K L M

n o p q r s t x y z

a b c d e f g h i j k l m n o p q

rsstuwvwx yz

A B C D E F G H I J K L M N O
 P Q R S T U V W X Y Z . a b c d
 e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y
 z 3 . 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 . = Magdeburg.

KOLLANE
HULLUMESS

GTI

TRUDU

PHOTOGRAPHY

